

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitvlaria Regvm Francorvm

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Additio II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19366

CAPITVLARIVM ADDITIONES QVATVOR.

ADDITIO PRIMA.

*Consultò heic omittimus hanc primam Additionem,
quia suprâ loco suo edita est pag. 579.*

ADDITIO SECVNDA.

CAPITVLA QVÆ DEINCEPS SEQVVTVR,
non tunc quando præscripta, velut in subsequentibus habentur,
inventâ, collecta, ordinata, hucque inserta esse noscuntur, sed
postmodum à fidelibus reperta, hac in scedula, sicut acta erant,
sunt inserta, ut faciliùs à fidelibus, quotiens necesse fuerit, re-
periantur.

INCIPIVNT CAPITVLA.

1. **V**T fidei sacramento baptizandi in-
buanantur, & ut parvuli de sacris
fontibus ab his non suscipiantur vel ho-
mines ad confirmationem teneantur qui
in publica penitentia adhuc canonicè in-
reconciliati manserint.
2. Quo tempore baptisma celebrari oporteat.
3. Vt pactum in baptisate factum cum
Deo à baptizatis observetur.
4. Quid sit abrenuntiatio in baptismo, &
quomodo observanda sit.
5. De scholis per singulas urbes habendis.
6. Quòd ab Episcopis jejuniis impositionem
manuum fieri oportet.
7. De Presbyteris indiscretè per diversa non
mittendis.
8. Vt Presbyteri qui gradum amiserint,
canonice penitentia subdantur.
9. Vt nullus Presbyterorum Missam solus
celebrare præsumat.
10. Vt in unaquaque Ecclesia proprius Pres-
byter habeatur.
11. Vt in die dominico rurale opus non fiat.
12. De Missarum celebrationibus in locis in-
congruentibus minime agendis.
13. Quòd Presbyteri inconsultis Episcopis vi-
duas velare non debeant.
14. De puellis virginibus à Presbyteris non
velandis.
15. Quòd quedam feminae sibi velum abs-
que assensu sacerdotum imponant.
16. De Abbatissis & sanctimoniabus que
contra canones viduis & puellis velum
imponant.
17. De feminis nobilibus que post mortem vi-
rorum suorum capita velant statim.
18. De illicito accessu seminarum ad alta-
re.
19. Vt nullus Canonicorum vel monachorum,
nisi predicationis aut alicujus certè ne-
cessitatis causa, & hoc licentia Episcopi,
vel qui ab eo sua vice fungitur, monaste-
rium monachorum aut Canonicorum adi-
re præsumat.

20. Quod pecunia à paupere non sit exigenda cum usura.
 21. De diversis malorum flagitiis.
 22. De aliis vitiis quæ in usu quasi per naturam habentur.
 23. Quod laici uxores sola causa filiorum habere debeant, & quod conjugium à Deo est institutum.
 24. De Regis vocabulo, & qualis ipse esse debeat.
 25. De ministerio regali, quale sit.
 26. Quod in eligendis & constituendis Ecclesie rectoribus Regem magnam vigiliantiam adhibere oporteat.
 27. De Abbatibus constituendis.
 28. De adiutoribus reipublice & ministris eligendis.

INCIPVNT CAPITVLA QVÆ SVNT GENERALITER PER PARROCHIAS POPVLIS DENVNTIANDA.

Vt fidei sacramento baptizandi imbuantur. Et ut parvuli de sacris fontibus ab his non suscipiantur vel homines ad confirmationem teneantur qui in publica penitentia adhuc canonicè irreconciliati manserunt.

Concil. Paris. VI. lib. 1. c. 34.

I. **H**oc admonendum vel denunciandum fidelibus necessariò providimus, ut hi qui fidem Christi expectant, & provectæ ætatis sunt, priusquam ad baptismum accedant, instruantur & fidei & baptismatis sacramento. Similiter & illi instruendi sunt qui parvulos de sacro fonte suscipere voluerint, ut intellegant & vim ejusdem sacramenti, & quid pro aliis spondereint, vel pro quo fidei iustores exiterint. Illos tamen specialiter ab his officiis removendos judicamus, ne alios de sacrosancto fonte baptismatis suscipiant, nec etiam ad percipiendum sancti Spiritus donum aliorum patroni existant, qui & communionem canonica privati & penitentia publicæ sunt subacti, donec per penitentia satisfactionem reconciliationem mereantur. Quos enim lex divina & canonica auctoritas ab Ecclesiarum liminibus & à castris militaribus, ne ruina sint populi, sequestrat, multò magis ab his sacris officiis usque ad tempus penitentia, ut jam dictum est, peractum sunt sequestrandi. *Vide supra lib. 6. cap. 182.*

Ibid. c. 7. 8. Barchard. lib. 4. c. 6.

Quo tempore baptisma celebrari oporteat.
 II. Vt extra statuta tempora canonum baptismata non celebrentur: quia sacri canones hoc modis omnibus, nisi aliquod periculum institerit, fieri prohibent, in tantum ut etiam eos qui alio tempore baptizantur, à gradibus ecclesiasticis arceant. *Vt pactum in baptisinate factum cum Deo à baptizatis observetur.*

Concil. Paris. VI. lib. 1. c. 9. Iro. par. 1. c. 201.

III. De eo etiam instruendos fideles necessariò providimus, ut intellegant pactum quod cum Deo in baptisinate fecerunt. Pactum quod cum Deo in baptisinate

fit, à multis ex toto, à multis ex parte transgreditur. Ex toto quippe transgreditur, quando quis post acceptam baptismatis gratiam aut ad infidelitatem aut hæresim aut certè ad schisma prolabitur. Ex parte verò, quando quis aut ad superbiam aut ad invidiam aut ad cetera vitia spiritalia, quæ ex radice superbiae procedunt, labitur. *Vide supra lib. 6. cap. 193.*

Quid sit abrenuntiatio in baptismo, & quomodo observanda sit.

IV. Quid sit abrenuntiare diabolo, operibus & pompis ejus, valde omnes fideles intellegere oportet. Quapropter necesse est ut predicatorum in admonendo & auditores in discendo & opere complendo ab hinc, ut suum cavere possint periculum, magnum adhibeant studium. Abrenuntiare igitur diabolo est penitus eum respicere, spernere, reicere, eique contradicere, seque unumquemque ab eo alienare, sive aliud quid quod hoc verbo in hoc sensu exprimi potest. Opera ejus sunt, quæ utique operibus Salvatoris contraria existunt. Primum superbia, cujus ille auctor est, & quæ cum ex angelo demone fecit, quæ est etiam initium omnis peccati, & cetera vitia, quæ ex radice procedunt superbiae. Pompa diaboli hæc est quæ & pompa mundi, id est, ambitio, arrogantia, vana gloria, omnique cujuslibet rei superfluitas in humanis usibus, unde crescit elatio, quæ multoties honestati solet adscribi, & cetera hujusmodi quæ de fonte superbiae procedere noscuntur. Hæc & his similia sunt quæ unusquisque fidelis tempore baptismatis à se rejecit, Christoque se mancipavit, pactumque cum Deo fecit ne penitus ad ea quibus abrenuntiavit rediret. Verùm si jura humanæ pactionis firmiter conservantur, fixius tamen atque ferventiùs jura tanti pacti, quæ cum Deo facta sunt, inviolabiliter

Concil. Paris. VI. lib. 1. c. 10.

violabiter sunt observanda. *Vide supra lib. 6. cap. 193.*

De scholis per singulas urbes habendis.

V. Inter nos pari consensu decrevimus ut unusquisque Episcoporum in scholis habendis & ad utilitatem Ecclesie militibus Christi preparandis & educandis ab hinc majus studium adhiberet. Et in hoc unusquisque studium volumus probare, ut quando ad provinciale Episcoporum Concilium ventum fuerit, unusquisque rectorum scholasticos suos eidem Concilio adesse faciat, quatenus & ceteris Ecclesiis noti sint, & ejus sollers studium circa divinum cultum omnibus manifestum fiat.

Quid ab Episcopis jejuniis impositionem manuum fieri oporteat.

V. VI. Vt Episcopi non nisi jejuni per impositionem manuum Spiritum sanctum tradant, exceptis infirmis & morte periclitantibus. Sicut autem duobus temporibus, Pascha videlicet & Pentecosten, baptismum, ita etiam traditionem sancti Spiritus à jejunis pontificibus convenit celebrari.

De Presbyteris indiscretè per diversa non mittendis.

VII. VII. Vt Presbyteri, sicut hætenus factum est, indiscretè per diversa non mittantur; nec ab Episcopis, nec ab aliis Prælati, nec etiam à laicis, ne fortè, propter eorum absentiam, & animarum pericula & Ecclesiarum in quibus constituti sunt neglegantur officia.

Vt Presbyteri qui gradum amiserint, canonice penitentia subdantur.

VII. VIII. De Presbyteris gradum amittentibus visum est nobis ut unusquisque Episcoporum vitam & conversationem morumque emendationem eorum qui gradum amittunt tam ipse quam per ministros suos noverit, eosque penitentia canonice subdere non neglegat, juxta quod in Concilio Cæsariensi titulo primo scribitur. *Presbyter si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si verò fornicatus fuerit aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet & sub penitentia redigi.* Nonnulli enim, amisso, gradu, ad eo filij Belial efficiuntur ut nec publicis, quia fas non est, nec canonicis, propter quorundam Episcoporum incuriam, legibus constringantur.

Vt nullus Presbyterorum Missam solus celebrare presumat.

IX. Visum etiam nobis fuit illud inhibendum, ut nullus Presbyterorum solus

Missam celebrare presumat: quia ita nec verba Domini salvatoris, quibus mysteria corporis & sanguinis sui discipulis suis celebranda contradidit, nec Apostoli Pauli documenta declarant, nec etiam in ipsis actis Apostolorum, si enucleatim legantur, ita fieri debere ullo modo inventur. Vnde conveniendus immo interrogandus nobis videtur hujusmodi corporis & sanguinis Domini solitarius confector, quibus dicit *Dominus vobiscum*, & à quo illi responderetur *& cum spiritu tuo*, vel pro quibus supplicando Domino inter cetera, *Memento Domine famulorum famularumque tuarum & omnium circumstantium*, cum nullus circumfret, dicit. *Quæ consuetudo, quia apostolica & ecclesiastica auctoritati refragatur, & tanto mysterio quandam dehonorationem inrogare videtur, omnibus nobis in commune visum est ut deinceps hujuscemodi usus inhibeatur.*

Vt in unaquaque Ecclesia proprius Presbyter habeatur.

X. Sæpe namque in aliis Conciliis & nunc in nostris conventibus constitutum est ut unaquæque Ecclesia, si facultas suppetit, proprium habeat Presbyterum, & unusquisque Presbyter una tantum sit contentus Ecclesia.

Vt in die dominico rurale opus non fiat.

XI. Inter cetera verò admonitionis nostre officia satis illud necessarium visum est ut populis fidelibus terribiliter denuntiatur ut diem dominicum, in quo auctor vitæ resurrexit à mortuis, honorabiliter & venerabiliter colant. Nam si pagani ob memoriam & reverentiam deorum suorum dies colere, & Judæi more carnali sabbatum carnaliter observare satagunt, quanto magis Christianæ religionis devotio ob memoriam dominicæ resurrectionis eundem diem venerabiliter atque honorabiliter colere debet? Multi namque nostrorum visu, multi etiam quorundam relatu didicimus quosdam in hoc die opera ruralia exercentes fulmine interemptos, quosdam artuum contractione multatos, quosdam etiam visibili igne absumptos, subito in cinerem resolutos pœnaliter occubuisse. Proinde necesse est ut primum sacerdotes, Reges, & Principes, cunctique fideles huic diei debitam observationem atque reverentiam devotissimè exhibeant.

De Missarum celebrationibus in locis incongruentibus minimè agendis.

XII. Illud etiam, quamquam sæpe ad-

Ivo par. 1. c. 48. & seq. Vide Regimonomem lib. 1. c. 131-132.

I. 86. VI. 73-75.

VI. 107. Concil. Paris. VI. lib. 1. c. 30.

VI. 108. VII. 156.

C C C

Concil. Paris. VI. lib. 1. c. 48.

Tom. I.

Concil. Pa-
ris. VI. lib.
c. 47.

monitum sit, iterum inculcandum popu-
lisque denuntiandum summopere visum
fuit, ut Missarum celebrationes in locis
incongruentibus fieri omnino non de-
beant; & necesse est ut unusquisque Epis-
coporum hujuscemodi temerariam con-
suetudinem à parochia sua penitus amo-
veat. Et si quis Presbyterorum ab hinc
(excepto quando in itinere pergitur, &
locus basilicæ procul est, & id in altaribus
ab Episcopo consecratis fieri necessitas
compellit, ne populus Dei sine Missarum
celebratione & corporis & sanguinis do-
minici perceptione maneat) Missarum
celebrationes in hujusmodi illicitis locis
post tot tantisque prohibitiones facere at-
tentaverit, dignum est ut gradus sui peri-
culum incurrat. Satius igitur est Missam
non audire quam eam ubi non licet nec
oportet celebrare aut audire.

*Quod Presbyteri inconsulti Episcopis viduas
velare non debeant.*

Ibid. c. 40.

XIII. Quia ergo quod sæpe in nostris
Conciliis prohibitum est, viduas inconsul-
tis Episcopis velari non debere, & eandem
constitutionem à quibusdam prævari-
cari nunc cognovimus, prorsus ne deinceps
fieret interdiximus, ut si quispiam
Presbyterorum deinceps hujus constitu-
tionis contumaciter transgressor extiterit,
scilicet ut aliquam viduam inconsulto E-
piscopo velare præsumat, gradus sui peri-
culum incurrat.

*De puellis virginibus à Presbyteris non
velandis.*

Ibid. c. 41.

XIV. Similiter & de puellis virginibus
à Presbyteris non velandis inhibuimus, in
qua re hæcenus multos Presbyterorum
partim ignorantia, partim temeritate de-
liquisse deprehendimus.

*Quod quædam femine sibi velum absque
assensu sacerdotum imponunt.*

Ibid. c. 42.

XV. Deprehendimus & aliam negle-
gentiam, eò quòd quædam femine sine
consensu sacerdotum velum sibi incautè
imponant, quod similiter ne ulterius fieret
inhibuimus.

*De Abbatissis & sanctimonialibus quæ con-
tra canones viduis & puellis velum
imponant.*

Ibid. c. 43.

XVI. Nihilominus etiam in quibusdam
locis inolitum invenimus usum stultitiæ
plenum, & ecclesiasticæ auctoritati con-
trarium, eò quòd videlicet nonnullæ Ab-
batissæ & aliquæ ex sanctimonialibus vi-
duis & puellis virginibus contra fas velum
imponere præsumant, & ideo nonnullæ

taliter velatæ putant se liberius suis carna-
libus desideriis posse vacare & suas volun-
tates explere. Quapropter statuimus ut si
aut Abbatisa aut quælibet sanctimonialis
post hanc diffinitionem in tantam auda-
ciam proruperit ut aut viduam aut puel-
lam virginem velare præsumat, iudicio ca-
nonico usque ad satisfactionem subdatur.

*De feminis nobilibus quæ post mortem viro-
rum suorum capita velant statim.*

XVII. De nobilibus feminis quæ amif-
sis viris repente velantur, & in propriis
domibus diversas necessitates opponentes
residere delectantur, de quibus in aliis
conventibus coram serenitate vestra jam-
dudum ventilatum & definitum est, ma-
jori sollicitudine studio admonendas esse &
instruendas ab Episcopis statuimus quate-
nus suæ salutis consulant, nec sic indifere-
tè vivendo, & propria noxiæque libertate
utendo, & per diversâ vagando, pericu-
lum animarum suarum incurrant, semper
illud apostolicum ante oculos habentes,
quo dicitur: *Vidua que in deliciis est, vi-
vens mortua est.*

De illicito accessu feminarum ad altare.

XVIII. Ut illicitus accessus femina-
rum ad altare non fiat modis omnibus in-
hibuimus. Quia quorundam relatu didici-
mus in quibusdam provinciis contra le-
gem divinam canonicamque institutionem
feminas sanctis altaribus se ultro ingerere
sacratæque vasa impudenter contingere &
indumenta sacerdotalia Presbyteris admi-
nistrare &, quod his magis indecentius
ineptiusque est, corpus & sanguinem Do-
mini populis porrigere & alia quæque, quæ
ipso dictu turpia sunt, exercere, inhibe-
mus ne ulterius fieri præsumatur. Quòd
autem mulieres ingredi ad altare non de-
beant, in Concilio Chalcedonensi & in
decretis Gelasij Papæ copiosè invenitur.

*Ut nullus Canonicorum vel monachorum, nisi
predicationis aut alicujus certe necessita-
tis causa, & hoc cum licentia Episcopi,
vel ejus qui ab eo sua vice fungitur, mo-
nasterium monachorum aut Canonicarum
adire præsumat.*

XIX. Quia etiam comperimus quof-
dam Canonicos & monachos, postposito
religionis suæ pudore, monasteria sancti-
monialium, tam monachorum, quam Ca-
nonicarum, inconsulto Episcopo suo im-
pudenter atque inreverenter adire, qui
obtendere solent se non ob aliud illuc ac-
cedere nisi aut propinquitatis aut familia-
ritatis aut certè nescio cujus colloquutionis

gratia. Quod factum, quia nec canonico nec monastico congruit proposito, prorsus interdiximus, nisi forte causa praedicationis aut certe inevitabilis necessitas id facere coegerit. & hoc nullatenus sine licentia Episcopi, aut illius qui vice illius fungitur, fieri praesumatur. Quod si sermo praedicationis faciendus est, congruo in loco coram omnibus fiat. Si vero conloquendum cum aliqua sanctimonialium ratio exoptulat, id non alibi nisi in constituto loco, id est, in auditorio, sub testimonio virorum religiosorum & religiosarum feminarum fiat. Quando vero sacerdotibus in monasteriis puellaribus Missarum celebrationes faciendae sunt, cum ministris sibi deputatis illuc ingrediantur. Quibus rite peractis, non ad secretas conlocutiones sanctimonialium se ullo modo divertant, sed cum ministris suis ilico egrediantur. Porro si sacerdotibus sanctimonialia peccata sua confiteri voluerint, id non nisi in Ecclesia coram sancto altari, adstantibus haud procul testibus, faciant. Si autem infirmitas praepedierit ut in Ecclesia eadem confessio fieri nequeat, in quacunque libet domo faciendae est, non nisi testibus similiter haud procul adstantibus fiat. Nullo modo quippe videtur nobis convenire ut monachus, relicto monasterio suo, idcirco sanctimonialium monasteria adeat ut contentibus peccata sua modum poenitentiae imponat.

Quod pecunia à paupere non sit exigenda cum usura.

Ibid. c. 53. XX. Quia ergo in multimodis usurarum adinventionibus quosdam Clericos & laicos oblitos praedicationis dominicae, quae dicitur,

Levit. 25.

Pecuniam tuam non dabis ad usuram, & frugum superabundantiam non exiges, ego Dominus Deus vester, in tantam turpissimi lucri rabiem exarsisse cognovimus ut in multiplicibus atque innumeris usurarum generibus sua adinventione & cupiditate repertis pauperes affligant, opprimant, & exhauriant, adeo ut multi fame confecti pereant, multi etiam, propriis derelictis, alienas terras expetant, in quibuscunque locis hoc fieri didicimus, ne ulterius fieret, cum ingenti protestatione modis omnibus inhibuimus, attendentes illud quod in libro Exodi Dominus per legislatorem dicit: *Si pecuniam tuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgeas eum quasi exactor, nec usuris opprimas.* In libro quoque Levitici: *Si attenuatus fuerit frater tuus & infirmus manu, &*

Exod. 22.

Tom. I.

Levit. 25.

Tom. I.

susciperis eum quasi advenam & peregrinum, & vixerit tecum, non accipias ab eo usuram nec amplius quam dedisti. Time Dominum Deum tuum, ut vivere possit frater tuus apud te. Et in libro Deuteronomij: *Si annus, inquit, de fratribus tuis qui morantur intra portas civitatis tuae, in terra quam Dominus Deus daturus est tibi, ad pauperem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahas manum, sed aperies eam pauperi, & dabis mutuum quo indigere eum perspexeris. Item in eodem: Cave ne forte subrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo, appropinquat septimus annus remissionis, & avertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei mutuum quod postulat commodare, ne clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum; sed dabis ei, nec ages quippiam callidè in ejus necessitatibus sublevandis, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore in cunctis ad quae manam miseris.* Amos Propheta ait: *Audite hoc qui conteritis pauperem, & despicere facitis egenos terre dicentes: Quando transibit messis, & venundabimus merces, & sabbatum, & aperiemus frumentum, ut imminuamus mensuram, & augeamus siclam, & supponamus frateras dolosas, ut possideamus in argento egenos & pauperes pro calciamentis, & quisquilias framenti vendamus.* Hieronymus in expositione Ezechielis Prophetae: *Putant quidam usuram tantum esse in pecunia. Quod praevidens scriptura, omnis rei aufert superabundantiam, ut plus non recipias quam dedisti. Solent in agris frumenti & milij, vini & olei, ceterarumque specierum usura exigi, sive, ut appellat sermo divinus, superabundantia, verbi gratia, ut hyemis tempore demus decem modios, & in messe recipiamus quindecim, hoc est, amplius parte media. qui iustissimam se putaverit, quartam plus accipiet portionem. Et solent argumentari ac dicere. Dedi unum modium, qui satius fecit decem modios. Nonne justum est ut medium modium de meo plus accipiam, cum ille mea liberalitate novem & semis de meo habeat. Nolite errare, inquit*

Deuter. 23.

Amos 8.

Hieronymus lib. 6. in Ezechiel.

Galat. 6.

Conell Pa. lib. VI. lib. 3. c. 3.

Apollolus, Deus non irridetur. Respondeat enim nobis breviter fenerator misericors, utrum habenti dederit, an non habenti. Habenti utique dare non debuerat, sed dedit quasi non habenti. Ergo quare plus exigit quasi ab habente? Alij pecunia feneratora solent munuscula accipere diversis generis, & non intellegunt usuram appellari & superabundantiam quicquid illud est, si ab eo quod dederit, plus acciperint. De mensurarum namque inaequalitate, & modis injustis & sextariis, quae

Domini lege haberi prohibentur, qualiter res ad certam correctionem perducipossit, non satis perspicue nobis patet, eod quod in diversis provinciis diversa ab omnibus penè habeantur. Hoc tamen modis omnibus optamus & admonemus, ut saltem nullus duplices mensuras in sua dominatione aut habeat aut haberi permittat: quoniam hac occasione multos pauperes affligi in plerisque locis cognovimus.

De diversis malorum flagitiis.

1144. c. 1. XXI. Sunt sanè diversorum malorum patratores, quos & lex divina improbat & condemnat, pro quorum etiam diversis sceleribus & flagitiis populus fame & pestilentia flagellatur, & Ecclesie status infirmatur, & regnum periclitatur. Contra quos nos eorum malitiam exaggerantes, quanquam in sacris eloquiis satis sint execrata, necessarium prævidimus iterum nostra admonitione & exhortatione præcaveri omnino oportere; sicut sunt diversarum pollutionum patratores, quas cum masculis & pecoribus nonnulli diversissimis modis admittunt, quæ incomparabilem dulcedinem piissimi creatoris ad amaritudinem provocantes, tanto gravius delinquant quanto contra naturam peccant: pro quo etiam scelere igne cælesti conflagratæ inferni que hiatu absorptæ sunt civitates, necnon & quadraginta & eo amplius millia stirpis Benjaminæ mucrone fraterno confossa sunt. Hæc porro indicia & evidentes vindictæ declarant quam detestabile & execrabile apud divinam majestatem hoc vitium extet. Extant & alia perniciosissima mala, quæ ex ritu gentilium remansisse non dubium est, ut sunt magi, arioli, fortilegi, venefici, divini, incantatores, somniatorum conjectores, quos divina lex intractabiliter puniri jubet. De quibus in lege dicitur: *Anima que declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui. Sanctificamini & estote sancti, quia ego sanctus sum Dominus Deus vester. Custodite præcepta mea, & facite ea, quia ego Dominus qui sanctifico vos.* Et alibi: *Magos & ariolos & maleficos terre vivere ne patiamini.* Dubium etenim non est, sicut multis est notum, quod quibusdam præstigiis atque diabolicis illusionibus ita mentes quorundam inficiunt poculis amatoris, cibis, vel phylacteriis, ut in insaniam versi à plerisque judicentur, dum proprias non sentiunt contumelias. Ferunt enim suis ma-

leficiis aëra posse conturbare, & grandines immittere, futura prædicere, fructus & lac auferre, aliisque dare, & innumera à talibus fieri dicuntur. Qui ut fuerint hujusmodi reperti viri seu feminae, in tantum disciplina & vigore Principis acrius corrigendi sunt in quantum manifestius ausu nefando ac temerario servire diabolo non metuunt. De his quoque in Concilio Ancyrano titulo XXI. ita scriptum est: *Qui divinationes expetunt, & morem gentilium subsequantur, aut in domos suas hujusmodi homines introducunt, exquirendi ali-quid arte malefica, aut expiandi causa, sub regula quinquennij jaceant secundam gradus penitentiae definitos.* Oportet enim hæc in omnibus, & maxime in his locis, ubi licet & impune multi se posse aut perpetrare hoc confidunt, ut studiosius & diligentius admonerentur & severius corrigantur.

De aliis vitiis quæ in usu quasi per naturam habentur.

XXII. Sunt & alia detestanda vitia, quæ ita habentur quasi naturaliter in usu, ut ea perpetrantes quanti sint discriminis non advertant; sicut sunt ea quæ Apostolus aperte enumerat, id est, ebrietates, comestiones, contentiones, iræ, rixæ, dissensiones, detractiones, invidiæ, inimicitia, quæ homines, juxta eundem Apostolum, à regno Dei excludunt, ita in-quietent: *Qui enim talia agunt, regnum Dei non consequuntur.* In tantum enim ea impudenter & fidenter quidam committunt ut merito de illis dici possit: *Letantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Unde oportet ut omnes Christiani hæc & subtiliter intellegant & studiosissime caveant, ne forte ea perpetrantes, & alia bona quæ agunt perdant, & propter hæc à regno Dei se alienos faciant. Similiter etiam de otioso sermone, juxta Domini vocem, omnes reddituri sumus in die judicij rationem: de scurrilitate & stultiloquio & maledictionibus, quoniam juxta Apostolum, maledicentes regnum Dei non possidebunt. De mendacio, de periculoso, noxio, assiduoque juramento, & obscenis turpibusque canticis, omnibus Christianis intellegendum & observandum est ut summopere ab his se caveant, ne his studentes per negligentiam detrimentum suarum patiantur animarum. Hæc igitur quæ brevier præmissa sunt, primum adjuvante divina gratia à nobismetipsis abdicando, formam & exemplum aliis præbere volumus, & fidelibus vestris

Concil. An-
cil. VI. 15
c. 1.

Galat. 5.

VL. 117.

humiliter innotescere & fideliter denun-
tiare necessario judicavimus. Sed & per
parochias nostras omnes admonendo in-
struere cupimus, ne, quod absit, per
suam ignorantiam & nostram negligen-
tiam hujuscemodi mortiferis subiaceant
vitiis.

*Quod laici uxores sola causa filiorum habere
debeant, & quod conjugium à Deo
est institutum.*

Concil. Pa-
ris. ibid.

VI. 130.
237-240.
244.

XXIII. Congessimus etiam in opere
conventus nostri nonnulla alia capitula ad
laicorum fidelium observationem & salu-
tem pertinentia, quorum hic omnia pro-
ximitate mentionem tantum facimus; scilicet
quod nosse eos oporteat conjugium à
Deo esse constitutum, & quod non sit
causa luxuria, sed causa potius filiorum
appetendum, & ut virginitas, sicut do-
ctores nostri tradunt, usque ad nuptias sit
custodienda, & ut uxores habentes ne-
que pellicem neque concubinam habere
debeant, quomodo etiam in castitate ux-
ores suas diligere, eisque ut pote vasi infir-
miori honorem debitum debeant impen-
dere, & quod commixtio carnalis cum
uxoribus, gratia fieri debeat proles, non
voluptatis, & qualiter à coitu prægna-
tium uxoribus viris abstinendum sit, nec-
non & qualiter menstruo tempore viris ab
uxoribus suis abstinendum sit, & quod
nisi causa fornicationis, ut Dominus ait,
non sit uxor dimittenda, sed potius susti-
nenda, & quod hi qui causa fornicationis
dimissis uxoribus suis alias ducunt, Domini
sententia adulteri esse notentur; sive
etiam qualiter incesta Christianis cavenda
sint, & quod loca Deo dicata frequentius
devotiusque à fidelibus ad Deum exoran-
dum sibi que propitium faciendum sint
adeunda; & quod in basilicis Deo dicatis
non sit fabulis otiosis turpibusque & ob-
scenis sermocinationibus vacandum, &
negotia secularia publicaque placita ha-
benda; & quod qui hæc in Ecclesiis Dei
faciunt, majora sibi peccata accumulunt.
De justo iudicio judicando, & munerum
acceptatione cavenda. De falso testimonio
vitando, & de detractione vitanda, nec-
non & de ceteris que longum est dinume-
rare. Sunt etiam alia plura flagitia perne-
cessario corrigenda, que nos ideo hic in-
ferere non necessarium duximus quoniam
satis evidenter in vestris Capitulis ea com-
prehensa esse scimus, que vos vestra au-
thoritate & fidelium consilio per strenuos
Missos vestros corrigenda esse censuistis.

Hæc nos fideles & devotissimi famuli &
oratores vestri juxta parvitatem sensus
nostri, prout brevis temporis permisit,
secundum sanctam ordinationem vestram,
de his que ad nostram & confacerdotum
subjectorumque nostrorum correctionem
& emendationem pertinere perspeximus,
necnon & de his que populis necessario
annuntianda & admonenda prævidimus,
illud etiam quod vestre pietati deposcen-
dum modo judicavimus, pauca de multis
que in nostris conventibus gesta sunt ex-
cerptantes, in unum redigendo succinctè
& ordinatim adnotavimus. Sed quam-
quam ordine præposito de his que præ-
missa sunt, vestro ardentissimo desiderio
prius satisfacere elegerimus illud tamen
quod in capite prius ponendum fuerat, &
ad vestram specialiter personam ministere-
riamque pertinere cognovimus, nullatenus
oblivioni tradidimus, sed potius vestre
saluti prospicientes, nonnulla capi-
tula necessaria fideliter collegimus, &
vobis familiariter admonitionis gratia por-
rigenda devovimus; ut apertè atque dis-
tinctè inspiciendo, legendo, & audiendo
vestra cognoscere possit solertia de qui-
bus & pro quibus in memoratis conventi-
bus nostris, secundum virum possibilitatem
nostrarum, fideliter egerimus.

*De Regis vocabulo, & qualis esse
debeat ipse.*

XXIV. Ut quid Rex dictus sit, Isi-
dorus in libro sententiarum scribit. Rex
enim, inquit, à rectè agendo vocatur.
Si enim pie & justè & misericorditer agit,
meritò Rex appellatur. Si his carue-
rit, non Rex, sed tyrannus est. Antiqui
autem, ut idem Isidorus in libro etymo-
logiarum scribit, omnes Reges tyrannos
vocabant. Sed postea pie & justè & mi-
sericorditer regentes Regis sunt nomen
adepti; impiè verò, injustè, crudeliter-
que principantibus, non Regis, sed ty-
rannicum aptatum est nomen. Vnde &
beatus Gregorius ait in Moralibus: *Viros
namque sanctos proinde Reges vocari in sa-
cris eloquiis didicimus, eo quod rectè agant,
sensuque proprios bene regant, & motus re-
sistentes sibi rationabili discretionem componant.*
*Rectè igitur illi Reges vocantur qui tam se-
metipsos quam subditos bene regendo pacifi-
care noverunt. Ad quid etiam constitutus
sit Imperator, Fulgentius in libro de ve-
ritate prædestinationis & gratiæ scribit:
Clementissimus quoque Imperator non ideo
est vas misericordiæ præparatum in gloria*

Concil. Pa-
ris. V. I. in
præfat. lib.
3.

Ibid. lib. 1.
c. 1.
Concil. A-
quisgr. II.
tit. 3. c. 1.
Conc. Mo-
gunt. an.
888. c. 2.

Isidor. lib.
3. Sentent.
c. 48.

Gregor. M.
lib. 11. Mo-
ral. c. 8. &
in 4. psal.
pennit.

quia apicem terreni principatus accepit, sed si in imperiali culmine recta fide orat, & vera cordis humilitate praeditus, culmen regiae dignitatis sanctae religioni subiciat, si magis in timore servire Deo quam in timore dominari populo delectetur, si in eo lenitas iracundiam mitigat, ornat benignitas potestatem, si se magis diligendam quam metuendum cunctis exhibeat, si subiectis salubriter consulat, si iustitiam sic teneat ut misericordiam non relinquat, si pro omnibus ita se sanctae matris Ecclesiae catholicae meminerit sicut filium ut eius paci atque tranquillitati per universum mandum prodesse suam faciat principatum. Magis enim Christianum regitur ac propagatur imperium dum ecclesiasticam potestatem exhibeat, quam in parte quacunque terrarum pro temporali securitate pugnatur. Vnde & Iulianus scribit: Principes namque seculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adeptae culmina tenent ut per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam muniant. Ceterum intra Ecclesiam potestates necessariae non essent nisi ut quod non praevalet sacerdos efficere per doctrinae sermonem, potestas hoc imperet per disciplinae terrorem. Saepem per regnum terrenum caeleste regnum proficit; ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem & disciplinam Ecclesiae agunt, rigore Principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam Ecclesiae utilitas exercere non praevalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat. Salomon in Proverbis: Misericordia & veritas custodiant Regem, & roborabitur clementia thronus eius.

De ministerio regali, quale sit.

XXV. Regale namque ministerium specialiter est populum Dei gubernare & regere cum aequitate & iustitia, & ut pacem & concordiam habeant studere. Ipse enim debet primò defensor esse Ecclesiarum & servorum Dei, viduarum, orphanorum, ceterorumque pauperum, necnon & omnium indigentium. Ipsi enim terror & studium huiusmodi, in quantum possibile est, esse debet; primò, ut nulla iniustitia fiat, deinde, si evenerit, ut nullo modo eam subsistere permittat, nec spem delitescendi sive audaciam male agendi cuiquam relinquat; sed sciant omnes quoniam si ad ipsius notitiam pervenerit quippiam mali quod admiserint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, sed iuxta facti qualitatem erit & modus iustae correctionis. Vnde oportet ut ipse qui iudex est iudicum, causam pau-

perum ad se ingredi faciat, & diligenter inquirat, ne forte illi qui ab eo constituti sunt, & vicem eius agere debent in populo, iniuste aut negligenter pauperes oppressiones pati permittant. Scire autem & unumquemque, cuiuslibet sit ordinis, oportet quia si de otioso sermone Deo rationem redditurus est, multò magis de ministerio sibi divinitus commissio. De ministerio autem Regis ita Iob loquitur: Cùmque sederem quasi Rex circumstante exercitu, eram tamen marentium consolator; auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi quòd liberissem pauperem vociferantem & papillam cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduae consolatus sum. Iustitia indutus sum, & vestivi me sicut vestimento & diademate iudicio meo. Oculus factus est mihi, & pes claudens. Pater eram pauperum, & causam quam nesciebam diligentissimè investigabam. Conterebam molas iniuri, & de dentibus illius aufererebam praedam. SALOMON. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intritu suo. Item idem in libro Sapientiae: Diligite iustitiam qui iudicatis terram, sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quaerite illum. Item ibi: Audite ergo Reges & intelligite, distate iudices finium terre, probete aures vos qui continetis multitudines, & placeatis vobis in turbis nationum; quoniam data est à Domino potestas vobis & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur; quoniam cùm essetis ministri eius, non rectè iudicastis, neque custodistis legem iustitiae, neque secundam voluntatem Dei ambulastis. Horrendè & citò apparebit vobis Dominus, quoniam iudicium durissimum in his qui praesunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia; & potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam Dominus, nec reveretur cuiusquam magnitudinem: quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & aequaliter pro omnibus cura est illi. Extant & alia innumera sanctarum scripturarum testimonia regio nomini & officio convenientia; super quibus colligendis vestra sancta devoto idcirco magnum nobis ademit laborem, eò quòd divina gratia adeo tot virtutum prerogativis vestrum repleverit animum & exornaverit dignitatem ut non sit necessè sacerdotibus Domini copiosioribus exemplis qualibet exaggeratione vestrum animum onerare. Quare Deo omnipotenti gratias uberrimas ac multiplices referi-

Ibidor. lib.
1. 5. c. 1.
Concil. Pa-
rif. VI. lib.
1. c. 1.
Concil. A-
quisgran.
II. tit. 3. c.
1.
Burchard.
lib. 11. c. 43.
Ivo par. 16.
c. 44.
Gratian.
11. q. 1. c.
10. Princi-
palis.

Prov. 10.

Concil. Pa-
rif. VI. lib.
1. c. 1.
Concil. A-
quisgran.
II. tit. 3. c.
1. 4.

Concil. A-
quisgran.
lib. 1.

mus, qui ita vos pia religione, sancta devotione, benigna humilitate, amore justitiae, operibus misericordiae, ceterarumque sanctorum virtutum perfectione sua gratuita, pietate ditavit ut merito ab omnibus amandi & imitandi sitis. Verum quòd si haec vobis coelitus adtributa non fuissent, cum temporali periculo propter auctoritatem ministerij nostri vos ad ea peragenda admonere, immo admonendo exigere à vobis quoquo modo debueramus, vos è contra, propter divinum amorem & honorem, & admonendo nos ad potiora provocatis, & pium opportunumque adjutorium nobis ferre devotissimè curatis. Proinde humillimis precibus specialiter pietati vestrae suggerimus ut bonum quod cepistis, Deo opitulante indefinenter perficere non gravemini, & in adimplendis operibus justitiae & pietatis ac misericordiae nullatenus deficiatis: quoniam non inchoantibus, sed perficientibus, praeium aeternae vitae datur. Et juxta veritatis vocem: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

Quòd in eligendis & constituendis Ecclesiae rectoribus Regem magnam vigilantiam adhibere oporteat.

Concil. Pa-
rif. VI. lib.
3. c. 21.
Concil. A-
quisgr. II.
tit. 3. c. 9.
Conc. Mo-
gant. an.
888. c. 3.

XXVI. Iterum monendo magnitudi-
ni vestrae suppliciter suggerimus ut deinceps in bonis pastoribus rectoribusque in Ecclesia Dei constituendis magnam studium atque solertissimam adhibeatis curam. Quia si aliter factum fuerit, & ordo ecclesiasticus suam non habeat dignitatem, & religio Christiana in multis labefactando damna detrimenti sui patietur, & animae vestrae, quod non optamus, periculum generabitur.

De Abbatissis constituendis.

Concil. Pa-
rif. ibid. c.
21.
Concil. A-
quisgr. ibid.
c. 10.

XXVII. Similiter deposcimus ut in Abbatissis constituendis vestrum specialiter caveatis periculum, sicut vobis saepe est admonitum, & per divinam auctoritatem crebrius manifestatum.

De adjutoribus reipublicae & ministris eligendis.

Concil. Pa-
rif. ibid. c.
21. & seqq.
Concil. A-
quisgr. ibid.
c. 11. &
seqq.

XXVIII. Sed & hoc obsecramus, ut in eligendis adjutoribus vestris & reipublicae ministris, qui vice vestra populum Dei regere & gubernare atque judicare debent, solertissimam providentiam habeatis, semper illud attendentes quod in libro

Exod. 18. Exodi ad Moysen dicitur: *Provide, inquit, de omni populo viros prudentes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam, & constitue ex eis tribunos & cen-*

turiones & quinquagenarios, qui judicent populum omni tempore. Quicquid autem majus fuerit, referent ad te, & ipsi minora tantummodo judicent, levitasque tibi sit partio in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Domini, & praecepta ejus poteris sustinere. Unde & in libro Deuteronomij: *Judices, inquit, & magistratos constitues in omnibus portis tuis quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas, ut judicent populum iusto judicio, nec in aliquam partem declinent.* Item ibi: *Dixique vobis in illo tempore: Non possum solus sustinere vos, quoniam Dominus Deus vester multiplicavit vos, & estis hodie sicut stella caeli plurima. Dominus Deus patrum vestrorum addat ad hunc numerum multa milia, & faciat vobis sicut locutus est. Non valeo solus vestra negotia sustinere & pondus & jurgia. Date è vobis viros sapientes & graves & quorum conversatio sit probata in tribus vestris.* Sed & in libro Paralipomenon

ita legitur: *Constituitque Rex Iosaphat judices terre in cunctis civitatibus Juda munitis per singula loca. Et precipiens iudicibus, Videte, ait, quid facitis. Non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini, & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Non enim est apud Dominum Deum vestrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupido munerum.* Rogamus etiam vestram pietatem propter divinam misericordiam, vestramque salutem, ac totius populi utilitatem, necnon & regni honorem atque stabilitatem, ut vestra pietas solertissimam vigilantiam adhibeat quatenus consiliarij & dignitatis vestrae ministri, custodèsque animae vestrae & corporis, qui debent esse intra regnum aliis decus & bonitatis exemplum, & in exteris nationibus bonae opinionis condimentum, caritatem, pacem, atque concordiam, omni simulatione & caliditate postposita, adinvicem habeant, ut secundum Dei voluntatem & vestram honestatem atque totius regni profectum communiter decertent, & veri vobis adjutores in omnibus concorditer existant. Tunc etenim veri consiliarij verique adjutores vestri & totius regni salubriter esse poterunt, si unanimes extiterint & invicem dilectionem habuerint. Decet quippe ut sacra domus vestra cunctis spectabilis appareat & imitabilis existat, & fama suae bonae opinionis sive alios imperij vestri subiectos sive exteras nationes abundantissimè perfundat.

Deut. 1.

2. Paral. 19.

Vbi igitur omnes diffensiones & discordia dirimenda, & omnis militia imperiali auctoritate est comprimenda, necesse est ut quod in aliis corrigere decernit, in ea minime reperitur. Nam & hoc humiliter obsecrando admonemus, ut liberos vestros, quos vobis divina pietas largiri voluit, in timore Dei jugiter diligentere erudiatis, sicuti & facitis & ut in mutuae dilectionis caritate & fraternitatis amore atque unanimitatis concordia vicissim consistant, sedula paternaque admonitione insistatis, & ne illicitis actibus creatoris sui offensam incurrant, provida sollertique circumspectione nihilominus invigiletis, attendentes beatum Iob, cujus studium, ut Beatus Gregorius in Moralibus libris scripsit, circa filios erudiendos tale extitit ut non solum eos exterius perfectos opere & sermone efficeret, verum etiam eorum corda sacrificij oblatione mundaret. Attendite etiam & David instruente Salomonem filium suum, de quo in primo libro Malachim legitur: *Ego, inquit, ingredior viam universae terrae. Confortare, & esto vir fortis, & observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, & custodias ceremonias ejus & judicia ejus & praecepta & testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi.* Et in libro Paralipomenon: *Tu autem, Salomon fili mi, scito Deum patris tui, & servi ei corde perfecto & animo voluntario.* Attendite etiam Tob, de quo legitur quod cum factus esset vir, accepit uxorem Annam ex tribu sua, & genuit ex ea filium, nomen suum imponens ei, quem ab infantia timere Deum docuit & abstinere ab omni peccato. Item idem alloquens eundem filium suum. *Omnibus, inquit, diebus vitae tuae habeto Deum in mente, & cave ne aliquando peccato consentias, & praetermittas praecepta Dei nostri. Ex substantia tua fac elemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere. Ita enim fiet ut nec a te avertatur facies Domini. Quomodo poteris, ita esto misericors, & cetera. Item paulo post. Attende tibi, fili, ab omni fornicatione, & praeter uxorem tuam nequaquam patiaris crimen scire. Superbiam nunquam in tuo sensu aut in corde dominari permittas. Ex ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Et idem non post multa: *Consilium semper a sapiente perquire, omni tempore benedic Deo, & pete ab eo ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant.* Item idem: *Audite ergo filij mei patrem vestrum, servite Domino in veritate, & inquire ut faciatis**

quae sunt placita illi: & filiis vestris mandate ut faciant iustitias & elemosynas, & ut sint memores Dei, & benedicant cum in omni tempore in veritate & in tota virtute sua. His omnibus praebitis, notescimus vobis quod ea quae in capitulis vestris nobis tractanda commisit, scilicet quid a Principibus & reliquo populo vel ita ut divina auctoritas doceat aut aliter teneatur, vel quid inde ex parte aut ex toto dimissum sit ut non teneatur, fatemur quia in his capitulis quae superius continentur, necnon & in his quae praesenti anno conscribi & per Missos vestros ob vitia comprimenda per imperium vestrum direxistis, multa demonstrata sunt quae a pastoribus Ecclesiarum & a Principibus & a reliquo populo haecenus neglecta extiterunt, & aliter quam divina auctoritas se habeat, in his eos egisse & agere novimus. Sed si haec nostra sacerdotalis admonitio effectum Deo operante per vestrum bonum studium ab hinc obtinuerit, credimus quod multa quae a multis aliter quam divina auctoritas se habeat dimissa sunt, quae non tenebant, corrigentur. Nam & illud quod in eisdem capitulis continetur, ut manifestum fieret quae cause id effecerint ut sacerdotes & Principes a recto tramite deviasent, exceptis praemisissis capitulis, in quibus, sicut diximus, multa negligebantur, specialiter tamen unum obstaculum ex multo tempore jam inolevisse cognovimus, id est, quia & principalis potestas, diversis occasionibus intervenientibus, secus quam auctoritas divina se habeat in causas ecclesiasticas profilierit, & sacerdotes partim negligentia partim ignorantia in cupiditate, in secularibus negotiis & sollicitudinibus ultra quam debuerant se occupaverint, & hac occasione aliter quam divina auctoritas doceat, in utraque parte actum extitisse dubium non est. Sed quia, Deo miserante, a progenitoribus & genitore vestro & a vobis multa correcta gratulamur, si ea quae admonemus prosperum successum habuerint, credimus quod ad perfectionis statum vestra intentio nostraeque devotio, Deo cooperante, pervenire possit. Veruntamen quia novimus statum hujus regni sub tali conditione & tenore crevisse atque dilatatum esse, & a prudentissimis sanctisque praedecessoribus vestris, sive scilicet ab Episcopis, sive a Principibus hanc causam ex toto correctam non fuisse propter haec quae suo tempore dici possunt, & pondus tantae considerationis parvitas

parvitas nostræ vires excessit, quoniam nec otium nec spatium temporis nec plenitudinem confacerdotum nostrorum, sicut ipsa necessitas exposcebat, habuimus, ideo hæc congruentiori & aptiori tempori, vita comite, si Deus ita annuerit, tractanda ac consideranda distulimus quoniam tantæ considerationis perfectio indiget assensu & adiutorio Principum & multitudine atque devotione necnon & studio facerdotum & obedientia vel concordia populi & congruentia loci temporisque

spatio. Porro de episcopali libertate, quam Deo annuente veltróque adminiculo suffragante adipisci ad Dei servitium peragendum cupimus, suo in tempore vobis dicenda atque vobiscum conferenda reservavimus, quatenus ita sit, ut & nosmet ipsos salvare, populóque nobis subiecto utiliter prodesse, atque pro vobis & stabilitate imperij vestri liberius valeamus exorare, & de vestris obsequiis & regni adiutorio solatium debitum minime subtrahatur, sed, si possibile fuerit, potius augeatur.

ADDITIO TERTIA.

Hæc capitula propriè sunt ad Episcopos vel ad ordines quosque ecclesiasticos pertinentia, quæ non solum observare, sed etiam sibi subiectis vel commissis facienda perdocere debent.

1. **D**E rebus Ecclesiæ.
2. *Ut Episcopi per electionem clero- & populi vita merito & sapientia eligantur.*
3. *De canonica professione à multis deturpata.*
4. *Quòd Episcopi in Longobardia positi ab eis quos ordinabant sacramenta & munera exigere solerent.*
5. *De capitulis quæ de incestis nuptiis & aliis causis agenda essent.*
6. *De causa monachorum, quibus eligendi sibi Abbates licentia data sit ex se ipsis.*
7. *De his qui à proprio Episcopo non accipiunt christiana.*
8. *Ut nullus nisi iusto iudicio expolietur.*
9. *De eo qui post veritatem repertam aliquid deinceps discatur.*
10. *De causis quæ lege non continentur à iudicibus ecclesiasticis minime iudicandis.*
11. *De conversatione accusati vel accusatoris.*
12. *De his qui Christiani nominis honorem neglexerunt.*
13. *Ut oblationes in domibus ab Episcopis vel Presbyteris non fiant.*
14. *Quòd posteriore pacto omne pactum dissolvatur.*
15. *De accusatoribus de inimici domo procedentibus.*
16. *De fratrum provisione, ne irrationabiliter fiat.*
17. *De Clericis qui in seditione arma volentes sumpserunt.*
18. *Quòd lex Imperatorum non sit supra legem Dei.*
19. *De confessione peccatorum in oratione Deo cotidie agenda.*
20. *Quòd spiritualis examinet omnia, & ipse à nullo examinetur.*
21. *Ut tempore menstruo ab uxoribus abstinereatur.*
22. *De his qui erga Episcopos vel erga actores Ecclesiæ aliquam querelam iustam habuerint.*
23. *De potestate ligandi atque solvendi concessa sacerdotibus à Christo.*
24. *Ut Presbyteri qui sine præcepto Episcoporum ad externas Ecclesias transferunt, à communionem suspendantur.*
25. *De eo qui sibi iudicem contrarium senserit.*
26. *De pace & concordia & unanimitate.*
27. *De potestate Episcoporum pro rebus ecclesiasticis, ac de convenientia Episcoporum cum laicis.*
28. *De injuria Episcopi & letania subversa.*
29. *De decimis.*
30. *Ut Ecclesiæ pacem habeant.*
31. *De intestato Episcopo.*
32. *Iterum de pace Ecclesiarum.*
33. *De beneficiis ecclesiasticis.*
34. *De ordinibus sacris.*
35. *De oblatione & pace in Ecclesia facienda.*
36. *Ut malum ebrietatis omnino vietur.*
37. *De multitudine Clericorum.*
38. *De spiritualibus filiis.*